

Elżbieta Woźnicka

POLSKI UNIwersYTET WIRTUALNY JAKO NOWA FORMA DOSTĘPU DO KSZTAŁCENIA DLA EMIGRANTÓW

Polski Uniwersytet Wirtualny jako środowisko edukacyjne

Distance learning to forma nauki w kształceniu dorosłych doceniana i stosowana od lat. Idea jest wciąż ta sama, zmieniają się natomiast jej narzędzia: od kształcenia korespondencyjnego i uczelni radiowo-telewizyjnych po obecnie najnowsze technologie – łącza internetowe. Ze względu na tak popularne wykorzystanie Internetu w edukacji na odległość upowszechniło się jej określenie: *e-learning*. O popularności tej formy kształcenia może świadczyć fakt, że w wielu krajach jest ona stosowana w szerokim zakresie, np. w Stanach Zjednoczonych ok. 75 % uczelni wyższych oferuje różnorodne formy edukacji przez Internet¹, podobnie w Australii, Niemczech, Francji i innych. Polski Uniwersytet Wirtualny jest wspólnym przedsięwzięciem Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi i Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, powstał w 2002 roku, inicjując pracę na platformie edukacyjnej. Studia *on-line* prowadzone przez PUW są obecnie największym akademickim projektem e-learningowym w Polsce². Pierwsze studia *on-line* zostały uruchomione na dwóch kierunkach: zarządzanie i marketing oraz informatyka. Rok później rozpoczęły się zajęcia na następnych dwóch kierunkach: politologii oraz pielęgniarstwie (na tzw. studiach pomostowych dla pielęgniarek uzupełniających swoje wykształcenie). W lipcu 2005 roku pierwsi absolwenci studiów na platformie PUW odebrali dyplomy.

Od początku istnienia Uniwersytetu Wirtualnego ponad 4500 osób wzięło udział w co najmniej jednym kursie *on-line*. Głównie prowadzone są studia oraz kursy uzu-

---

¹ www.puw.pl [stan z dnia 2.12.2008].

² *Ibidem*.

pełniając przez Internet. W bibliotece P UW dostępnych jest obecnie ok. 300 kursów *e-learning*. Ponadto stałą ofertą edukacyjną jest wspomaganie szkoleń i wykładów prowadzonych w typowy sposób oraz promowanie nowoczesnych metod kształcenia. Wykorzystując dotychczasowe doświadczenia, stworzono przy Polskim Uniwersytecie Wirtualnym centrum kompetencyjne w zakresie metodyki, technologii i organizacji e-nauczania³. Przez cały okres trwania studiów nauka opiera się na platformie internetowej i oznacza uczestnictwo w zajęciach *on-line*, które są nową formą kształcenia. Edukacja może mieć formę asynchroniczną, niewymagającą jednoczesnej obecności nauczyciela i ucznia (forum dyskusyjne, e-mail, obszary prac grupowych, foldery zwrotne) lub synchroniczną, wymagającą tej jednoczesnej obecności nauczyciela i ucznia (czat, tablica wirtualna). Ta formuła, przeznaczona właściwie dla osób, które nie mogą uczęszczać na stacjonarne formy kształcenia, wydaje się ciekawą i wygodną szczególnie dla emigrantów w większości pochłoniętych pracą za granicą. Podejmujący studia realizują program zgodny z programem studiów niestacjonarnych, ale zajęcia z przedmiotów odbywają się w formie kursów prowadzonych przez Internet. Uczestnicy mają wszystkie prawa przysługujące studentom i otrzymują taki sam dyplom jak studenci studiów niestacjonarnych. Student, przystępując do nauki, otrzymuje dostęp (wykorzystując login i hasło) do platformy zdalnego nauczania, na której zamieszcza się materiały dydaktyczne. Zawierają one treści w bardzo różnorodnej formie dające studentom możliwość samodzielnego analizowania materiału oraz sprawdzenia, w jakim stopniu go opanowali, zanim przystąpią do egzaminu. Dzięki zamieszczeniu na platformie internetowej i wcześniejszemu opracowaniu materiałów dydaktycznych zwiększa się efektywność studiowania. Studenci uzyskują łatwiejszy dostęp do tekstów, mogą wykonywać zadania w dowolnym czasie i miejscu, oszczędzają pieniądze, nabywają swobodę korzystania z Internetu i poczty elektronicznej, uczą się, w jaki sposób można wykorzystać komputer do pracy, umiejętnie przeszukują zasoby Internetu. Nabywają niezbędnych we współczesnym świecie kompetencji technicznych, informacyjne i komunikacyjnych. Warto też podkreślić jeszcze jedno znaczące zjawisko – mianowicie dzięki tak podjętej edukacji zwiększa się efektywność nauczania. Studenci uczą się współpracy w trakcie realizowania wspólnych projektów, częściej kontaktują się z nauczycielem, zdobywają umiejętność precyzyjnego, krótkiego, swobodnego formułowania myśli w formie eseju, komentarza, informacji, opinii, raportu. Bierne formy studiowania (słuchanie, notowanie) mogą zastąpić czytaniem i oglądaniem dostarczonych materiałów. Aktywność studentów Polskiego Uniwersytetu Wirtualnego jest bardzo duża i wymaga od nich znacznego zaangażowania

---

³ *Ibidem*.

w edukację. Ściśle określony harmonogram prac wpływa na systematyczność i sumienność studentów, precyzyjnie określa czas wywiązania się z zaliczeń. Poza tym nikt nie zostanie niezauważony czy pominięty przez prowadzącego zajęcia.

Rok akademicki, tak jak na typowej uczelni, podzielony jest na 2 semestry. W ciągu każdego semestru student realizuje program kształcenia zgodny z programem studiów dla swojego kierunku i specjalności, przedmioty realizowane są w formie kursów, a treści podzielone są na moduły (od 3 do 6), z których każdy stanowi zamkniętą merytorycznie całość. W czasie jednego semestru student realizuje kilka kursów, czyli przedmiotów, po zaliczeniu których otrzymuje zgodne z programem kształcenia punkty ECTS. W trakcie kursu student samodzielnie wykonuje zadania przypisane do każdego modułu oraz, jeżeli takie występują, projekty grupowe. Te ostatnie obejmują więcej niż jeden moduł, składają się z zadań cząstkowych i są wykonywane przez grupy 4-5 osób. Poza tym uczestnik kursu obowiązkowo musi uczestniczyć w dyskusjach na forum oraz rozwiązywać testy i quizy. Wszystkie te jego działania są oceniane na koniec każdego modułu (tygodnia) oraz na zakończenie całego kursu. Ocena z pracy na platformie ma wpływ na zaliczenie przedmiotu. W czasie semestru studenci zobowiązani są do uczestnictwa w zjazdach konsultacyjnych. Sesja egzaminacyjna ma również charakter stacjonarny, studenci przyjeżdżają do siedziby uczelni i zdają egzaminy przed koordynatorami przedmiotów. Formuła egzaminu (ustny, pisemny) jest dostosowywana przez koordynatora do specyfiki przedmiotu. W sposób typowy dla uczelni wyższych przygotowana jest również praca dyplomowa, a egzamin dyplomowy odbywa się w siedzibie szkoły.

Dogodną formą nauki dla studentów jest zdobywanie umiejętności w trakcie pracy w grupach pod opieką prowadzącego. Wykonują oni zadania indywidualne, grupowe oraz uczestniczą w dyskusjach, komunikując się przez Internet. Pomocą jest podręcznik multimedialny (zamieszczony w Internecie) oraz linki do stron www. Prowadzący kurs ściśle przestrzega, żeby przebiegał on według planu, aktywizuje studentów, zleca zadania, moderuje dyskusję, odpowiada na pytania, ocenia wykonane zadania. Nad jego pracą czuwają opiekunowie, którzy sprawdzają aktywność studentów i prowadzących oraz nadzorują prawidłowy przebieg procesu dydaktycznego. W czasie trwania każdego kursu student musi się wywiązać z różnych form sprawdzania wiedzy. Terminem oddawania wykonanych zadań jest zazwyczaj niedziela. W jednym tygodniu student wykonuje prace z nie więcej niż trzech kursów (zazwyczaj z dwóch). Środowiskiem nauki, miejscem spotkań i wspólnej pracy jest platforma zdalnego nauczania R5 Generation. Platforma edukacyjna⁴ umożliwia prowadzące-

---

⁴ *Ibidem.*

mu kontrolę pracy studenta. Na tej podstawie wystawiana jest odpowiednia ocena końcowa, na którą wpływa zarówno wartość merytoryczna zrealizowanych zadań, jak i aktywność studentów na forum dyskusyjnym. Jak wynika z powyższego i stojących przed studentem zadaniami, duże znaczenie w nauce ma umiejętność pracy w grupie oraz komunikowania się z innymi w celu wymiany pomysłów i doświadczeń.

Dla emigrantów nauczanie na odległość może stanowić bardzo atrakcyjną alternatywę dla typowego nauczania. Umożliwia naukę na bardzo wysokim poziomie, dostępną w dowolnym miejscu i w dowolnym czasie. Daje dostęp do wiedzy dostępnej wszędzie i zawsze, właściwej wiedzy w odpowiednim miejscu i odpowiednim czasie (tzw. *just-in-time learning*), co może znacząco zwiększyć efektywność nauczania. Dzięki dużej aktywności i pracy studentów, starannemu przygotowaniu materiałów dydaktycznych i instrukcji do nich, a także dzięki możliwości wykorzystywania technologii w procesie nauczania, *e-learning* prowadzony w Polskim Uniwersytecie Wirtualnym jest efektywny, a dyplom ukończenia studiów lub certyfikat uczestnictwa w kursie w niczym nie ustępuje zwykłemu odpowiednikom. Co więcej – jego posiadacz umie sprawnie posługiwać się nowoczesnymi narzędziami informatycznymi i wie, jak skutecznie korzystać z technologii informacyjnych.

Student on-line, przystępując do kursu, wie dokładnie, jak będzie wyglądała jego praca, jakie zadania ma do wykonania i w jakim terminie z tych zadań będzie rozliczany⁵. Zajęcia odbywają pod opieką prowadzącego w grupach do 24 osoby. Platforma zapewnia komunikację między studentami i z prowadzącym poprzez forum dyskusyjne, mail, czat i wirtualną tablicę. Nauczyciele akademicki pracujący ze studentem mogą funkcjonować w trzech rolach. Jedną z nich jest rola autora kursu, którym jest specjalista w danej dziedzinie i który odpowiada za przygotowanie merytoryczne zawarte w modułach, opracowuje zadania dla uczestników i testy kończące każdy moduł. Autor kursu nie zawsze musi być później jego koordynatorem czy prowadzącym. Na tym etapie jego współpraca z PUW może się zakończyć, po każdym roku czy semestrze ma natomiast prawo do zaktualizowania treści kursu. W drugiej roli nauczyciel może wystąpić jako koordynator, który sprawuje nadzór merytoryczny nad prowadzonymi kursami internetowe (odbiera od nich wyniki uzyskane przez studentów z zajęć prowadzonych na platformie), prowadzi niewirtualne konsultacje i wykłady dla studentów oraz egzaminuje ich. Powinien on posiadać co najmniej tytuł doktora. Trzecią, najistotniejszą rolę w prowadzeniu kursu odgrywa prowadzący, którym najczęściej jest nauczyciel akademicki na stanowisku asystenta lub adiunkta, rzadziej profesora. Opiekuje się on studentami w trakcie kursu internetowego – spraw-

---

⁵ *Ibidem.*

dza, komentuje zadania i kontroluje postępy w nauce. Jego zadaniem jest ocenianie prac wykonanych przez studentów, umieszczanie poleceń na forum dyskusyjnym, ocena wypowiedzi i podsumowywanie dyskusji, a także udzielanie studentom porad i wskazówek, motywowanie ich oraz reagowanie w sytuacjach awaryjnych (np. długotrwały brak aktywności uczestnika kursu). Czas nauczyciela akademickiego jako wysoko wykwalifikowanego specjalisty jest wykorzystany bardzo efektywnie. Spotkania ze studentami na forum nie służą przekazywaniu wiedzy, lecz jej porządkowaniu, strukturalizowaniu, stosowaniu do realizacji wspólnych projektów. Nauczyciel przede wszystkim zarządza procesem dydaktycznym, więcej czasu może przeznaczyć na indywidualny elektroniczny kontakt ze studentami, inspirowanie ich oraz sprawdzanie poprawności wykonanych zadań, monitorowanie dyskusji. Nieliczne wykłady może wykorzystać na wskazanie i interpretację kontrowersyjnych problemów. Nauczyciel może także utrzymywać pocztowy kontakt ze studentami w dogodnym dla siebie terminie. Osoba przystępująca po raz pierwszy do prowadzenia kursu musi odbyć szkolenie, na którym zapoznaje się ze specyfiką zajęć realizowanych przez Internet oraz z narzędziami, którymi będzie się posługiwać w kontakcie ze studentami.

Specyfika współczesnej polskiej emigracji i jej potrzeby edukacyjne

Migracje zagraniczne są trwale wpisane w historię Polski. Ogromny wpływ na nie miały zjawiska społeczno-polityczne oraz zmiany po 1989 roku i przystąpienie Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku. Od tego momentu Polska wprowadziła politykę pełnej swobody wyjazdów i przyjazdów, a potwierdziła to przystąpieniem do strefy Schengen. Od 2008 roku po raz pierwszy w nowożytnej historii naszego kraju Polacy mogą swobodnie poruszać się po krajach Unii Europejskiej bez okazywania jakichkolwiek dokumentów. Po wejściu Polski do Unii kolejne kraje zaczęły otwierać swoje rynki pracy i swobodnie, legalnie zatrudniać emigrantów z Polski. Duży wpływ na decyzje Polaków miały media, które tworzyły wyobrażenia o lepszym życiu, o szansie na dobrze płatną pracę. Potwierdzeniem sukcesu były również doświadczenia wcześniej wyjeżdżających Polaków podejmujących legalnie bądź nielegalnie pracę za granicą.

Autorzy słownika wyrazów obcych określają migracje jako wędrówkę, przesiedlenie się ludności wewnątrz kraju lub z jednego kraju do drugiego⁶. Pojęcie migracji obejmuje także przemieszczenia stałe, które polegają na definitywnej zmianie stałego miejsca zamieszkania. W pojęciu tym zawierają się różne rodzaje migracji. Podziału migracji można dokonać stosując różne kryteria – czasu trwania, odległości, przyczyn

---

⁶ J. Tokarski, *Słownik wyrazów obcych*, Warszawa 1980, s. 474.

wyjazdu, kierunku wyjazdu, sposobu organizacji wyjazdu (planowe, żywiołowe, legalne, nielegalne, przymusowe i dobrowolne) itp. Ze względu na czas trwania wędrówki można je podzielić na stałe, czasowe, wahadłowe (powtarzające się cyklicznie).

Po masowych ruchach emigracyjnych w czasie II wojny światowej, pierwszych latach powojennych, a później po niemal całkowitym zablokowaniu granic w latach 1949-1953, stopniowo coraz więcej Polaków wyjeżdżało z kraju. W latach 80. XX wieku międzynarodowe wyjazdy Polaków przybrały skalę masową, w latach 1980-1989 z Polski wyjechało 1,2 mln osób. Po 1989 roku wzrosła skala wyjazdów krótkookresowych trwających średnio kilka tygodni. Tę falę emigracji uzasadnia się głównie względami ekonomicznymi. Migracje mają wiele przyczyn, trudno mówić o jednym zasadniczym motywie. Często są jednak wymuszonym aktem, a nie swobodnym wyborem, zwłaszcza jeżeli alternatywą migracji jest „przeżyć”. Każda decyzja jest jednak procesem bardzo złożonym, natury psychologicznej i natury materialnej. Jest też wypadkową zwykłej ludzkiej ciekawości, dążenia do poznania i ciągłego poszukiwania lepszych warunków bytu. Żyjemy w świecie, w którym granice państw przestały być granicami kulturowymi oraz etnicznymi. Migracje, które znajdowały się na marginesie życia wielu krajów, przesunęły się do centrum ich polityki, także międzynarodowej. Niektórzy w tym zjawisku widzą obraz nowego, nowoczesnego świata, inni same zagrożenia, jeszcze inni mówią o konieczności ciągłego napływu emigrantów dla utrzymania poziomu gospodarczego krajów rozwiniętych⁷. Obecnie ruchy migracyjne znacznie różnią się od migracji masowej, która nastąpiła w poprzednim stuleciu. We wcześniejszych okresach przeważającą część emigrantów stanowili mężczyźni. Obecnie zaś prawie połowa wyjeżdżających za granicę to kobiety. Migranci poakcesyjni tworzą wyraźnie odrębne grupy wiekowe. Zdecydowana większość mężczyzn jest w wieku 20-35 lat (z dominantą około 24-25 lat), kobiety skupiają się, w dwóch grupach, liczniejsza obejmuje osoby w wieku 18-32 lata (z dominantą około 24 lat), natomiast mniej liczna osoby w wieku 38-53 lata (z dominantą około 46 lat)⁸. Należy także zauważyć, że uległy zmianie kierunki migracji. W XIX i XX wieku, wyjeżdżali głównie biedni Europejczycy, szukając lepszego życia na kontynentach amerykańskich. Dziś migrują głównie osoby z krajów biednych do bogatych. W Europie krajami najliczniej przyjmującymi emigrantów są Irlandia, Wielka Brytania Hiszpania, Holandia, Włochy, Niemcy. Niski przyrost naturalny w zamożnych krajach oraz rosnący udział Afryki i Azji w populacji światowej są przyczyną migracji z krajów o niskich

⁷ J.E. Zamojski, *Kobiety i młodzież w migracjach*, Warszawa 2005 s. 10-12.

⁸ I. Grabowska-Lusińska, M. Okólski, *Migracje z Polski po 1 maja 2004 r.: jej intensywność i kierunki geograficzne oraz alokacja migrantów na rynkach pracy krajów Unii Europejskiej*, Warszawa 2008 s. 61.

dochodach i słabej polityce socjalnej do krajów wysokorozwiniętych. Tanie podróże, łatwe możliwości zatrudnienia, kształcenie się w innych państwach skłoniły wiele osób do czasowych wyjazdów zagranicznych. Sezonowi pracownicy są zatrudniani do wykonywania prac na czas określony w takich branżach, jak przemysł, budownictwo, rolnictwo⁹.

Wyniki różnych badań nad odpływem ludzi z Polski w poszukiwaniu pracy w latach 80. i 90. XX wieku sugerowały, że polscy migranci byli stosunkowo nisko wykształceni. Osoby opuszczające Polskę przed 1990 rokiem z pobudek politycznych reprezentowały bardzo często elity intelektualne. Niski poziom wykształcenia osób wyjeżdżających do pracy za granicą wynikał prawdopodobnie w dużym stopniu z trudności wejścia na oficjalny rynek pracy w krajach docelowych. Prostota dostępnych prac, krótkotrwałość lub niepewność zatrudnienia, złe warunki pracy i jej uciążliwość a także niskie wynagrodzenia nie sprzyjały wykorzystaniu wysokich umiejętności, nie stanowiły jednak istotnej przeszkody w podejmowaniu zatrudnienia za granicą przez stosunkowo nisko wykształconych migrantów. Wśród migrantów przedakcesyjnych wyraźnie dominowały osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, nisko więc kwalifikowane. Dominacja tej grupy została utrzymana w okresie poakcesyjnym, stała się jednak znacznie mniejsza. Drugą co do wielkości grupę stanowiły osoby z wykształceniem średnim zawodowym (absolwenci techników), jej znaczenie wzrosło w okresie poakcesyjnym, nie tylko ze względu na wzrost liczby należących do niej migrantów, ale też ze względu na spadek odsetka osób reprezentujących grupę dominującą. Udział migrantów legitymujących się dyplomem szkoły akademickiej był stosunkowo niski, przed akcesją stanowił zaledwie jedną trzecią osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym i ustępował udziałowi grupy absolwentów szkoły średniej ogólnokształcącej. W okresie poakcesyjnym zwiększył się wyraźnie i przewyższył udział osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym. Była to relatywnie najbardziej znacząca zmiana w strukturze migrantów według poziomu wykształcenia. Migrantów mężczyzn odróżniała od kobiet przede wszystkim zdecydowana, nasilona po 1 maja 2004 roku, dominacja wykształcenia zasadniczego zawodowego (blisko 40% w okresie poakcesyjnym) oraz spadek liczby osób z wykształceniem wyższym. Wśród kobiet po przystąpieniu do Unii Europejskiej nastąpił duży wzrost emigrantek z wykształceniem wyższym i wyraźny spadek z wykształceniem zawodowym. Spowodowało to znaczne wyrównanie się proporcji między czterema najważniejszymi kategoriami poziomu wykształcenia¹⁰.

---

⁹ Patrz: „Gospodarka Narodowa” 2007, nr 1-2, s. 102-105.

¹⁰ I. Grabowska-Lusińska, M. Okólski, *op. cit.*, s. 65-66.

Najczęstszą przyczyną współczesnej emigracji Polaków jest niekorzystna sytuacja ekonomiczna kraju, nadal dosyć wysoki poziom bezrobocia, zagrożenie utratą pracy, niskie zarobki, problemy osobiste, rozpad rodziny, rozwód. Na decyzje o wyjeździe wpływają także warunki istniejące w krajach imigranckich. Do przyczyn wyjazdów zaliczamy czynniki wypychające i przyciągające (*push factors* oraz *pull factors*)¹¹. Do grupy pierwszej zalicza się bezrobocie, zatrudnienie na czarno, brak możliwości zapewnienia środków bytowych dla rodziny. Czynniki *pull factors* (przyciągające) to możliwość rozwoju zawodowego, zdobywanie wysokich kwalifikacji zawodowych, wysokiego wynagrodzenia i łatwość w znalezieniu pracy. Autorzy literatury przedmiotu podkreślają, że obecne migracje z Polski ukierunkowane są niemalże wyłącznie na kraje bogate i wysoko uprzemysłowane. Migracje na tle ekonomicznym wynikają z chęci poprawy warunków życia i zapewnienia dobrych warunków finansowych rodziny. Brunon Bartz mówi, że „filozofia gospodarki zachodniej może być dla potencjalnych imigrantów przyciągająca nie dlatego, że się z nią identyfikują, ale dlatego że redukuje lub eliminuje pośrednio ich podstawowe warunki życia w dotychczasowym stylu i obiecuje zarazem stabilizację w kształtowaniu życia według jej norm i wzorów”¹².

Przyczyną współczesnych emigracji Polaków są w zdecydowanej większości względy ekonomiczne. Często wyjazdy w celach zarobkowych to najszybszy sposób rozwiązania problemów finansowych. Badania przeprowadzone na Opolszczyźnie, związane z motywami emigracji zarobkowych, wykazały, że najczęstszymi przyczynami wyjazdów jest chęć uzyskania wyższej płacy (75,4% odpowiedzi), brak stałej pracy w Polsce (8,2%), lepsze warunki życia (8,2%) i szansa podnoszenia kwalifikacji (2,2% odpowiedzi). Zdaniem badaczy czynniki przyciągające dominują nad wypychającymi. Emigrację ułatwiają ponadto powiązania międzyludzkie. Istnienie więzi i bliskich znajomości wśród rodaków za granicą ułatwia podjęcie decyzji wyjazdu w celach zarobkowych i życie na obczyźnie, chroni przed niepowodzeniami związanymi z nowymi warunkami i nowym otoczeniem. Jak wynika z powyższych danych, motywy edukacyjne nie są znaczące, a aspiracje edukacyjne emigrantów rozbudzają się w czasie pobytu oraz pod wpływem innych osób i chęci znalezienia lepszej pracy.

Polski Uniwersytet Wirtualny od kilku lat prowadzi edukację na odległość i sukcesywnie w czasie jego rozwoju zwiększa się liczba studentów przebywających za granicą kraju. W październiku 2007 roku na platformie PUW studiowało ponad 350 z zagranicy – większość z krajów europejskich, ale także m.in. ze Stanów Zjedno-

¹¹ J. Auleytner, K. Głąbicka, *Polityka społeczna*, Warszawa 2000.

¹² Za: J. Izdebska, *Dziecko w rodzinie i w środowisku rówieśniczym*, Białystok 2003.

czonych, Korei Południowej, Australii i Japonii¹³. Oznacza to, że pojawiła się nowa znacząca grupa odbiorców edukacji na odległość – emigranci, która ma możliwość kształcenia się bez konieczności odkładania edukacji na później. Poprzez tę formę mają oni zapewniony systematyczny dostęp do edukacji, tak samo jak rodacy pozostający w kraju. Jedynym ograniczeniem jest tylko oferta studiów. Nauczanie na odległość może zyskać szczególne uznanie wśród tych emigrantów, którzy nie znają języka obcego wystarczająco dobrze, aby uzupełniać wykształcenie czy też kształcić się w obcym języku. Obecnie studenci z zagranicy stanowią 22% wszystkich zrekrutowanych studentów Polskiego Uniwersytetu Wirtualnego. W bieżącym roku akademickim 2008/2009 stanowili oni 30% zapisanych studentów. Z zebranych obserwacji i danych wynika, że zainteresowanie jest dużo większe, ale podczas wstąpienia na PUW duży kłopot sprawia uzyskanie zaświadczenia lekarskiego o braku przeciwwskazań do studiowania wymaganego przy procedurze rekrutacyjnej. W wielu krajach kandydaci mają problemy z jego uzyskaniem. Najczęściej wystawiane są błędne zaświadczenia, które dyskwalifikują kandydatów lub przedłużają proces ich rekrutacji.

Obecnie w Polskim Uniwersytecie Wirtualnym najwięcej studentów emigrantów pochodzi z Wielkiej Brytanii (tam też jest największe skupisko polskiej emigracji), jest to 551 osób, czyli ponad połowa wszystkich studentów. Z poniższej tabeli wynika, że dominują kraje europejskie, ale są również studenci z innych kontynentów i odległych państw, co może świadczyć o szerokim zasięgu Polskiego Uniwersytetu Wirtualnego.

Tabela 1

Państwa, w których mieszkają studenci emigranci

Lp.	Kraje	Liczba studentów
1.	Wielka Brytania	551
2.	Irlandia	182
3.	Niemcy	77
4.	Holandia	30
5.	Francja	21
6.	Belgia	18
7.	Włochy	15
8.	Austria	13
9.	Szwajcaria	13

---

¹³ *Ibidem.*

10.	Norwegia	12
11.	Hiszpania	10
12.	Dania	9
13.	Szwecja	8
14.	Islandia	6
15.	Cypr	4
16.	Grecja	4
17.	Luksemburg	4
18.	Emiraty Arabskie	3
19.	Kanada	3
20.	Finlandia	2
21.	Indie	2
22.	Portugalia	2
23.	Stany Zjednoczone	2
24.	Białoruś	1
25.	Czechy	1
26.	Japonia	1
27.	Korea Pd.	1
28.	Korsyka	1
29.	Rosja	1
30.	Słowacja	1
31.	Ukraina	1
32.	Watykan	1
33.	Węgry	1
		1001

Źródło: Polski Uniwersytet Wirtualny.

Obecnie wszyscy studenci Polskiego Uniwersytetu Wirtualnego mają do wyboru edukację na pięciu kierunkach studiów. Wśród emigrantów największą popularnością cieszy się zarządzanie oraz zarządzanie i marketing. Jak widać, swoimi zainteresowaniami i wyborami nie różnią się oni od studentów w kraju, gdzie jest to również kierunek bardzo popularny i często wybierany.

Tabela 2

Najczęściej wybierane przez studentów emigrantów kierunki studiów

Lp.	Kierunki studiów	Liczba studentów
1.	Zarządzanie oraz Zarządzanie i marketing	425
2.	Politologia	284
3.	Informatyka	220
4.	Pedagogika	50
5.	Pielęgniarstwo	22

Źródło: Polski Uniwersytet Wirtualny.

Tabela 3

Najczęściej wybierane przez studentów emigrantów specjalizacje

Lp.	Wybierane specjalizacje	Liczba studentów
1.	Pedagogika opiekuńczo – wychowawcza	50
2.	Zarządzanie potencjałem ludzkim	40
3.	Cywilizacje pozaeuropejskie	30
4.	Zarządzanie firmą	27
5.	Sieci komputerowe	21
6.	Studia europejskie	14
7.	Aplikacje handlu elektronicznego	13
8.	Finanse firmy i bankowość	13
9.	Zarządzanie zasobami ludzkimi	10
10.	Marketing	7
11.	Międzynarodowe stosunki polityczne	7
12.	Technologie programowania	5
13.	Kultury pozaeuropejskie	4
14.	Technologie sieciowe	2
15.	Handel elektroniczny	1

Źródło: Polski Uniwersytet Wirtualny.

Ponieważ studenci z zagranicy stanowią dosyć znaczną grupę, na podstawie danych o nich oraz obserwacji zdobytych podczas prowadzonych zajęć i kontaktów z nimi, mogłam podjąć próbę wyodrębnienia wyróżniających ich cech. Są one następujące:

1. Studentów tych charakteryzuje młody wiek i brak zobowiązań rodzinnych zarówno w kraju, jak i obecnym miejscu zamieszkania (stan wolny i brak dzieci). Znaczna część to osoby poniżej 35. roku życia, a wśród nich najliczniejszą grupę stanowią osoby między 20. a 30. rokiem życia.

2. Mają co najmniej wykształcenie średnie lub wyższe, co ma związek z rozbudzonymi aspiracjami i planami edukacyjnymi.

3. Posiadają znajomość języków obcych, co ułatwia im adaptację i nawiązywanie kontaktów ze społecznością w danym kraju, a także umożliwia awans zawodowy. Przy wyborze drogi edukacyjnej kierują się jednak znajomością języka ojczystego: „Mam możliwość studiowania po polsku pomimo, że jestem daleko od kraju” – oto wypowiedź jednej ze studentek.

4. Coraz częściej praca za granicą jest ich pierwszą pracą. Kiedyś wyjeżdżały najczęściej osoby wcześniej (lub równolegle) zatrudnione w Polsce, obecnie praca za granicą jest często pierwszą i zasadniczą pracą emigranta. Poprzez podjętą edukację dążą do umocnienia swojej pozycji zawodowej lub poszukują lepiej płatnej pracy: „Podjęte studia są zgodne z wykonywaną w Anglii pracą – praktycznie chcę wykorzystać zdobytą wiedzę ponieważ pracuję w zawodzie, do którego się kształcę – nauczyciel wspierający, a w przyszłości chcę umocnić swoją pozycję w zawodzie i lepiej zarabiać”.

5. Różnią się od emigracji wcześniejszych, które miały ściśle określony czas wyjazdu wynikający z konieczności posiadania wizy lub paszportu – ich wyjazdy nie mają określonego czasu powrotu i dlatego m.in. nie chcą go tracić i podejmują edukację w Polskim Uniwersytecie Wirtualnym. Dzięki niemu nie muszą odkładać edukacji na potem, na czas powrotu do kraju. Ich aspiracje edukacyjne nie ulegają osłabieniu: „Uważam, że edukacja na odległość jest szansą edukacyjną dla emigrantów, głównie dla tych, którzy chcą się uczyć. Pracując za granicą i studiując w Polsce nie tracą czasu, nie muszą czekać aż zarobią odpowiednią ilość pieniędzy i później wrócą do Polski, żeby kontynuować naukę” – tak twierdzi jedna z uczestniczek.

6. Wyjazd za granicę i podjętą edukację traktują jako inwestycję w siebie. Dzięki edukacji w PUW mogą podnieść swój prestiż społeczny, a także podjąć poszukiwanie pracy w wyuczonym zawodzie po powrocie z emigracji: „Po ukończeniu studiów chciałabym podjąć pracę w wyuczonym zawodzie”. „Po ukończeniu studiów chciałabym rozejrzeć się za pracą związaną z moim wykształceniem, ponieważ teraz robię zupełnie coś innego, myślałam o pracy w przedszkolu lub szkole”. „Również po powrocie do Polski chciałabym móc znaleźć taką pracę, w której będę mogła wykorzystać wiedzę zdobytą na studiach”.

7. Obecną emigrację wyróżnia to, że coraz częściej wyjeżdżają kobiety, one też stanowią znaczną część wszystkich uczestników edukacji na odległość.

8. W obecnej emigracji dominuje tzw. emigracja wahadłowa. Studenci przebywają za granicą, ale często odwiedzają rodziny w kraju, poszukując miejsca osiedlenia się na stałe. Łączą naukę z przemierzaniem się, gdyż miejsce nie ogranicza studiowania, a jedynie dostęp do Internetu.

Na decyzję studentów Polskiego Uniwersytetu Wirtualnego o podjęciu edukacji na odległość w głównej mierze wpływa możliwość łączenia nauki z pracą i elastyczność jej czasu i miejsca, czyli te cechy, które są największym atutem edukacji na odległość. Duże znaczenie ma ponadto brak kosztów związanych z dojazdem do uczelni i związana z tym oszczędność czasu, który można przeznaczyć na przykład na dodatkową pracę. Ta elastyczna forma studiowania jest dla nich korzystna również ze względu na nieograniczoną możliwość przemieszczania się. Poza tym emigranci nie muszą odkładać decyzji o edukacji na potem. Mogą podjąć studia pierwszego czy też drugiego stopnia, nie czekając na powrót do kraju, a tym samym ich aspiracje edukacyjne nie ulegną osłabieniu. Studia przez Internet niektórzy traktują w kategorii nowego doświadczenia, możliwości nawiązywania kontaktów towarzyskich i głównie kierują się motywami osobistymi. Sądząc po coraz większym zainteresowaniu edukacją na odległość wśród emigrantów, można wysunąć tezę, że uczelnie kształcące w ten sposób znajdują w tej grupie wielu potencjalnych kandydatów. Polski Uniwersytet Wirtualny jest już tego dowodem i niewątpliwie znaczącym oraz uznanym środowiskiem edukacyjnym.

POLISH VIRTUAL UNIVERSITY AS NEW FORM OF ACCESS TO EDUCATION FOR EMIGRANTS

Summary

The article aims to present the current experience in the field of long distance learning in Poland, using as an example one of the country's largest institutions – Polish Virtual University (PUW). The other aim was to prove the thesis that for emigrants long distance learning can be beneficial and sometimes the only way to learn. The article is based on data obtained from the Polish Virtual University and the literature on Polish emigrants, as well as on the author's own observations and experience as an e-learning teacher.

The paper presents long distance learning as a form of education that enables high quality learning and grants access to proper knowledge at the right place and the right time. The author discusses the rules and objectives of long distance learning at the Polish Virtual University, presents its educational supplies, and points to the recipients of this form of education, with special emphasis placed on emigrants as an exceptional learning group.

The teachers' roles in an e-learning process were also emphasized out of regard for the tasks they have to perform at the web platform. Finally, the paper includes the analysis of conditions

necessary for long distance learning to remain on equal terms with academic education in terms of quality.

When characterizing the émigré community the author, in addition to her own experience and the data from the PUW, refers to the general studies on the subject. On the basis of the PUW's data the paper provides some information about a group of emigrant learners e.g. where they come from, which fields of studies and specializations they choose, what are the reasons they opted for e-learning.

The conclusions include characteristics of the emigrant students who partake in e-learning, along with the motives for their pursuing long distance education and the specificity of their education.